

“Om de sympathie van de massa te winnen, volstaat het om hen de meest domme en simpele dingen te zeggen.” (Adolf Hitler) **Kunnen we herhaling van geweld en misdaad tegengaan door kennis en begrip van het verleden?**

Hoe belangrijk is kennis van de geschiedenis in de geschiedenis van de mensheid? Het feit dat we allemaal tijdens onze middelbare schoolopleiding enkele uren geschiedenis op ons bord krijgen, zal toch wel een zinvolle reden hebben? En die zou wel eens te maken kunnen hebben met het feit dat ‘men’ ons kennis en begrip van het verleden wil bijbrengen. Misschien inderdaad om herhaling te voorkomen?

“L’histoire se répète”, hoor ik mijn leerkracht Grieks zeggen, wanneer ik de vraag lees. Is dat niet tegenstrijdig met bovenstaande uitspraak?

Hitler zelf heeft zijn geschiedenislessen in ieder geval goed geleerd. Hij heeft goed onthouden hoe de Romeinse keizers door ‘Brood en Spelen’ de massa voor zich konden winnen. Julius Caesar deelde graan uit en organiseerde dure gladiatorengevechten zodat de Romeinse burgers tevreden bleven en niet in opstand kwamen. Meer was er immers niet nodig om de massa tevreden te houden. En de uitspraak dat het volstaat om de meest domme en simpele dingen te zeggen om de sympathie van de massa te winnen, sluit hier perfect bij aan. Een slimme dictator probeert inderdaad op slinkse manieren de grote massa voor zich te winnen. En Hitler past perfect in het rijtje van de dictators. Net als J. Caesar en Napoleon trok hij ten strijde. Hij werkte aan zijn eigen schepping van de Übermensch en maakte handig gebruik van dezelfde mensonterende en vernietigende praktijken als andere dictators voor hem.

Ook het hoofdstuk ‘Griekenland’ heeft Hitler goed bestudeerd: In het oude Athene, de bakermat van de democratie nota bene, probeerden volksleiders door ingenieuze redevoeringen de massa te bewerken en zo beslissingen die de stad aangingen te beïnvloeden. Men noemde hen demagogen. Nog niet met de negatieve bijklank die het woord nu heeft: namelijk het geraffineerd bespelen van een hele groep mensen zonder dat ze door hebben dat ze misleid worden. Hitler was duidelijk demagoog in de negatieve zin van het woord. Dat bewijst zijn uitspraak!

Zelfs het antisemitisme en de rassenzuivering van Hitler waren niet nieuw. Antisemitisme bestaat al sinds de oudheid, sinds de Eerste Kruistocht toen er in verschillende Duitse dorpen Joden vermoord werden. Ook in het rechtssysteem werden Joden als vreemdelingen beschouwd en zwaarder bestraft dan Christenen. De rassenzuivering van Hitler waarbij hij

onder andere de Roma en de Sinti naar concentratiekampen liet sturen en daar liet uitmoorden is ook een illustratie van het feit dat de geschiedenis zich herhaalt: in de voorgaande eeuwen werden de Roma en de Sinti ook massaal vervolgd en uitgemoord. En antisemitisme en rassenhaat bestaan nog altijd. Daar hoeven we nog niet eens ver voor te lopen... En hiermee is alvast bewezen dat de geschiedenis kan inspireren.

Kennis is in onze samenleving ruimschoots voorhanden; slechts een muisklik verwijderd. Wie over een computer en een internetaansluiting beschikt kan zich informeren over misdaden uit het verleden: op het youtube-kanaal vind je beklemmende beelden van Auschwitz en andere concentratiekampen en tal van websites informeren over de Holocaust en andere nare gebeurtenissen uit het verleden.

Maar zorgt al die informatie er ook voor dat soortgelijke misdaden niet herhaald worden? Een wereldoorlog van formaat hebben we de laatste 70 jaar niet meer gekend. Maar als ik de krant erop nasla, ben ik al snel van het tegendeel overtuigd. In zoveel landen zijn dictators aan de macht, worden de mensenrechten geschonden, verdwijnen mensen, worden mensen monddood gemaakt of erger. Hoeveel jaren heeft dictator Qadhafi niet geregeerd met geweld en onderdrukking? En dit is nog maar één van de vele voorbeelden uit Afrika, Zuid-Amerika, Azië of zelfs hier in Europa. Het is dus duidelijk dat we nog niet echt van het verleden geleerd hebben, hoe groot onze kennis en inzicht ook is... Helaas, ja, l'histoire se répète...

En toch... 'scientia potentia est'; kennis is macht. Toch geloof ik dat de huidige generatie dankzij het verworven inzicht niet meer in de valkuil van demagogie zou trappen. Dat dankzij getuigenissen van overlevenden van de Holocaust, dankzij talrijke documentaires over concentratiekampen dit lelijke hoofdstuk uit de geschiedenis niet meer herhaald zal worden.

Kennis op zich maakt een mens niet goed. Kennis in handen van machtswellustelingen leidt tot misdaden. Maar diezelfde kennis in de handen van mensen die er mee overweg kunnen en het niet enkel voor hun eigen doeleinden gebruiken (misbruiken) kan er wel voor zorgen dat misdaden uit het verleden niet herhaald worden. Als we de motieven en de aanleidingen van oorlogen in het verleden kennen, kunnen we die motieven en aanleidingen herkennen en voorkomen dat hetzelfde opnieuw gebeurt. Als de geschiedenis ons alleen al leert hoe we demagogen kunnen ontmaskeren, is hiermee bewezen dat we geweld en misdaad kunnen vermijden. Het volk kan dus toch leren uit zijn fouten. Kennis achterhouden is misdadig. Want een gewaarschuwd man is er twee waard...